

ГОДИШЕН ДОКЛАД

**ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СИСТЕМИТЕ ЗА ФИНАНСОВО
УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ
В СМЕТНАТА ПАЛАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

2022

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. УВОД**
- II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СИСТЕМИТЕ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ**
- III. ФУНКЦИОНИРАНЕ И РАЗВИТИЕ НА СИСТЕМИТЕ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ ПРЕЗ 2022 г.**
 - 1. Контролна среда**
 - 2. Управление на риска**
 - 3. Контролни дейности**
 - 4. Информация и комуникация**
 - 5. Мониторинг**
- IV. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СИСТЕМИТЕ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ ПРЕЗ 2023 г.**
- V. СЪСТОЯНИЕ НА ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В СМЕТНАТА ПАЛАТА**

I. УВОД

Докладът за състоянието на системите за финансово управление и контрол и вътрешния одит на Сметната палата на Република България за 2022 г. се изготвя и се внася в Народното събрание на основание чл. 20, ал. 4 от Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор. Той съдържа информация за състоянието и развитието на следните взаимосвързани елементи: **контролна среда, управление на риска, контролни дейности, информация и комуникация, мониторинг.**

Целите на годишния доклад за вътрешния контрол в Сметната палата за 2022 г. са:

- да осигури прозрачност за състоянието на системите за управление и контрол, в т. ч. и за състоянието на вътрешния одит в институцията;
- да представи информация за самооценката на ръководството на институцията за адекватността и ефективността на вътрешния контрол и постигнатия напредък;
- да посочи изпълнението на ключовите показатели за качествено осъществяване на дейността по вътрешен одит;
- да посочи насоки за развитие на системите за управление и контрол и вътрешния одит през 2023 г.

Годишният доклад е разработен на базата на извършен анализ и обобщена информация на самооценката относно състоянието на системите за финансово управление и контрол за 2022 г. в структурните звена на Сметната палата.

II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СИСТЕМИТЕ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ

През 2022 г. Сметната палата продължава изпълнението на Стратегията за развитие на Сметната палата за периода 2018-2022 г., като се работи по утвърдени оперативни планове, съдържащи дейности и мерки за постигане на целите, срокове и отговорни структурни звена.

Сметната палата е приела основни документи, определящи и подкрепящи реализираните от нея политики: годишна Програма за одитната дейност; актуализирани части от Наръчника за прилагане на Международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата; политики и процедури за прилагане на информационната сигурност по ISO 27001; Указания за управление на риска в Сметната палата; Риск-регистър на стратегическите рискове на Сметната палата; План за обучение на служителите на Сметната палата; План за международната дейност и други. С приемането на тригодишната бюджетна прогноза 2022–2024 г. и бюджета на Сметната палата за 2022 г. са планирани необходимите човешки, финансови, времеви ресурси за обезпечаване на изпълнението му.

При оценяване на изпълнението на трудовите задължения на служителите се взеха предвид критериите, съгласно Правилника за подбор, назначаване, обучение, оценка на

трудовете изпълнение и професионално развитие на служителите в Сметната палата. Провежда се политика, която продължава усилията за задържане на квалифицирани кадри чрез адекватни и полезни обучения, подобряване условията на труд, прилагане на достатъчно възможности за повишаване в длъжност.

Прилага се Стратегия за управление на риска в Сметната палата на Република България, разработена на основание чл. 12 от Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор, която е съобразена с мисията, визията и стратегическите цели на Сметната палата. Стратегията е предназначена да подпомогне институцията при постигането на нейните цели и приоритети, чрез прилагането на унифициран подход за идентифициране, оценяване и ограничаване на негативното въздействие на потенциални събития и ситуации, застрашаващи постигането им.

През 2022 г. Специализираният съвет за управление на риска в Сметната палата работи като постоянно действащ спомагателен орган към председателя на Сметната палата за подпомагане, координиране и контролиране на дейността по управление на риска в институцията.

В Сметната палата са създадени подходящи условия за ефективно управление на рисковете и са обхванати всички дейности и процеси. Управлението на риска в институцията е структуриран, последователен и непрекъснат процес, интегриран в оперативната ѝ дейност, с ясно разпределени отговорности, в които участват всички одитори и служители. Риск-регистрите периодично се преглеждат и актуализират при необходимост.

При възлагането на обществени поръчки действат вътрешни контролни механизми, чрез които се осигурява съответствие със законодателството и не се допуска разделяне на обществени поръчки, непровеждане на процедури, включване на дискриминационни изисквания за участие, неизпращане на изискуемата информация до съответните органи и др. През 2022 г. действат Вътрешни правила за управление на цикъла на обществените поръчки в Сметната палата.

Осигурено е подходящо разделяне на отговорностите като функциите по одобряване, изпълнение, осчетоводяване и контрол в Сметната палата се осъществяват от различни служители.

Служителите на ръководни длъжности периодично докладват на ръководството за напредъка по постигане на стратегическите и оперативните цели, изпълнението на задачите и плановете чрез редовни оперативни срещи, доклади и други.

Сметната палата осигурява на потребителите информацията относно нейните цели, основните нормативни и вътрешни актове, регламентиращи дейността ѝ, организационната структура и резултатите от одитната и друга дейност на институцията чрез публикуване на актуални данни на интернет страницата, достъпна за външни потребители и чрез вътрешната електронна мрежа.

Експертният съвет по информационна сигурност (ЕСИС) е постоянно действащ орган за координация и мониторинг на дейностите свързани с постигане на информационната сигурност към Сметната палата. През 2022 г. ЕСИС проведе шест заседания, като извърши следните оперативни дейности, заложи в Плана за работата на ЕСИС за 2022 г.: провеждане на тест на Плана за непрекъсваемост на дейността – определени са информационните ресурси, които всяко структурно звено използва за извършване на

дейността си, както заинтересованите страни от продукта на анализирания процес. Анализирани са значимостта на ИТ активите за извършване на основните процеси в Сметната палата. Разгледани са критичните ИТ ресурси, с които разполага и зависимостта им от други приложения; Извършен е вътрешен одит на СУИС, като са обхванати всички дейности, попадащи в обхвата на ангажиментите на СП във връзка с изпълнението на нейните правомощия и функции по контрол на надеждността и достоверността на финансовите отчети на бюджетните организации, законосъобразното, ефективното, ефикасното и икономичното управление на публичните средства и дейности; Извършен е преглед на правата на критични информационни системи - ЕСИС при извода на работната група, че не е необходимо да бъдат предприемани допълнителни действия за намаляване на критичността на ИТ активите на Сметната палата. За определените за критични ИТ ресурси са предприети необходимите мерки и действия за осигуряване на непрекъсваемостта на тяхната работа; ЕСИС анализира извършения преглед на ИТ рисковете и се убеди, че ИТ рисковете се управляват в Сметната палата съгласно изискванията на Стандарт ISO27005. Сметната палата има систематичен подход към управлението на риска за информационната сигурност; Програма за реализация на целите - дефинирани са три цели, свързани с повишаване на информационната сигурност, а именно: внедряване на софтуерни инструменти за HelpDesk, мрежов мониторинг и управление на ИТ активи, обновяване на оборудване, свързано с информационната сигурност - защитни стени, антиспам защита, уеб протектори. поддържане на актуална версия на Windows Workstations до ниво current -1 version; ЕСИС прие доклада от извършения втори надзорен одит по ISO/IEC 27001:2013, който е последният контролен одит от тригодишния цикъл; На процесите по защита на информационните системи и база данни - резултатите показват обща тенденция на спад на заплахите и уязвимостите в мрежовата инфраструктура на Сметната палата. Те обобщават нивото на сигурност в Сметната палата на Република България за периода 01.01.2022 г. до 30.11.2022, като анализът показва, че нивата на риск остават изключително ограничени.

Системата за мониторинг в Сметната палата е добре организирана в следствие на предприетите мерки на базата на резултатите от предходни самооценки и извършени одити. Тя включва и функцията по вътрешен одит, която е важен инструмент, подпомагащ ръководството в подобряването на системите за финансово управление и контрол в институцията.

За постигането на целите си, Звеното за вътрешен одит прилага рисково-базиран подход при изпълнение на одитните ангажименти, който позволява идентифициране на целите на одитираните дейности/процеси и съпътстващите ги рискове. През 2022 г. Звеното за вътрешен одит е извършило одити на процеси, които са важни за институцията, като: Одитен ангажимент ОА 2101 У „Адекватност и ефективност на процеса по мониторинг и оценка на ИТ процесите.“; Одитен ангажимент ОА 2104 У, - „Адекватност и ефективност на процесите по разработване, изпълнение и отчитане на стратегия за развитие на Сметната палата“; Одитен ангажимент ОА 2203 К; Одитен ангажимент ОА 2203 К; Одитен ангажимент ОА 2205 У; ОА 2204 К, „Критичност на информационните активи в Сметната палата“; ОА 2206 К, извън планов "Обучение по управление на риска"; ОА 2207 К" Преглед от ръководството" съгласно изискванията на СУИС.

Възможността за инициране на одитни ангажименти за консултиране от Звеното за вътрешен одит е използвана от ръководството на Сметната палата.

Общото състояние на адекватността и ефективността на системите за финансово управление и контрол в Сметната палата се оценява като **“много добро”**. Тя се основава на самооценките на ръководителите на структурните звена в институцията за функционирането на финансовото управление и контрол като цялостен процес, който се прилага във всички дейности в Сметната палата.

III. ФУНКЦИОНИРАНЕ И РАЗВИТИЕ НА СИСТЕМИТЕ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ ПРЕЗ 2022 г.

Законът за финансовото управление и контрол в публичния сектор основно акцентира върху управленската отговорност и изисква организациите от публичния сектор да управляват средствата така, че да осигуряват постигане на целите на организацията и да гарантират опазването на обществените интереси. Само адекватните и правилно функциониращи системи за финансово управление и контрол могат да дадат разумна увереност, че целите на Сметната палата ще бъдат постигнати при спазване на принципите за законосъобразност, добро финансово управление и прозрачност. Петте компонента на интегрираната рамка (**контролна среда, управление на риска, контролни дейности, информация и комуникация и мониторинг**) са взаимосвързани и контролът не се изчерпва само с финансов аспект, а се прилага към всички дейности и процеси в Сметната палата.

1. Контролна среда

Формулирането на ясни, изпълними и измерими цели е в основата на доброто управление в Сметната палата. Сметната палата се стреми да осигури устойчиво изпълнение на Стратегията за развитие на Сметната палата за периода 2018-2022 г. и приетия актуализиран Стратегически план за одитната дейност на Сметната палата за периода 2022-2024 г. Използва методологията за стратегическо управление на Инициативата за развитие на ИНТОСАЙ (IDI), за да формулира предпоставките, върху които се основава изпълнението на Стратегията и извърши приоритизиране на Матрицата за изпълнение на Стратегията, преди да пристъпи към изготвяне на следващия оперативен годишен план на Сметната палата. Това е знак, че ръководството има отношение към определената мисия и дефинира реални и постижими стратегически цели, съобразени с разполагаемите ресурси на институцията. На всички одитори е осигурен VPN – достъп и активна директория за включване във вътрешните информационни системи на Сметната палата. Одитните задачи са извършвани чрез одитен софтуер Пентана (в който се създава класифицирана информация). Използвана е възможността за осъществяване на комуникация с одитираните обекти и събиране на необходимата информация при осъществяването на одитите по електронен път.

1.1. Реализация на стратегическите цели, приоритети и изпълнение на годишните планове за 2022 г.

Сметната палата осъществява дейността си в съответствие с изискванията на правната рамка и МСВОИ. Одитната дейност се извършва по приета Годишна програма за одитната дейност на Сметната палата за 2022 г., в съответствие с Рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ и при спазване на Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата.

През 2022 г., във връзка с действащата Стратегия за развитие на Сметната палата за периода 2018–2022 г., както и приетия актуализиран Стратегически план за одитната дейност на Сметната палата за периода 2022 г.-2024 г. дирекциите работят за: извършване на независим ефективен и ефикасен одит в публичния сектор; изграждане на ефективно функционираща система за управление на човешките ресурси, която да осигурява високо квалифицирани, мотивирани и почтени служители; институция, която допринася за подобряването на управлението и отчетността в публичния сектор, като отчита очакванията на заинтересованите страни.

Разработени са общи стратегически цели в съответствие с актуализирания Стратегически план за одитната дейност на Сметната палата за периода 2022 г.-2024 г., а именно: използване максимално обхвата на своите правомощия и свободата на действие, дадени от закона при изпълнението на своите функции и отговорности с цел подобряване на управлението и отчетността на публичните ресурси; проследяване на рисковете в одитната среда и отчитане очакванията на заинтересованите лица, за да бъдат избирани за одит важни въпроси от обществен интерес, без да се прави компромис с независимостта на Сметната палата; работата се основава на анализ и независима професионална преценка; предоставяне на Народното събрание, ръководствата на одитираните обекти и широката общественост уместна, обективна и навременна информация.

В Стратегическия план за одитната дейност на Сметната палата за периода 2022-2024 г. са определени и стратегическите цели за развитието на одитната дейност на одитните дирекции:

Финансови одити - изразяване на независимо одитно мнение с разумна степен на сигурност доколко годишните финансови отчети на бюджетните организации са изготвени във всички съществени аспекти в съответствие с приложимата обща рамка за финансово отчитане; увеличаване приноса на Сметната палата за подобряване на публичната отчетност и прозрачността при управлението на публичните средства в бюджетните организации; чрез предоставяне на своевременна информация за резултатите от финансовите одити за повишаване степента на доверие на целевите потребители към финансовите отчети; професионална преценка и запазване на професионален скептицизъм по време на финансовите одити в съответствие с МСВОИ. Определени са индикатори за изпълнение на стратегическите цели, а именно: извършване на задължителните финансови одити на годишните финансови отчети на бюджетните организации, определени в чл. 54, ал. 1 от Закона за Сметната палата, както и в рамките на тригодишен период - извършване на финансов одит на ГФО на всички общини, с обща сума на отчетените разходи по бюджета, сметките за средствата от Европейския съюз и сметките за чуждите средства за предходната година под 10 млн. лв. (чл. 54, ал. 2 от ЗСП); своевременно информиране на

ръководствата на одитираните обекти за установените несъответствия и насърчаване извършването на корекции, за да се намали броя на изразените модифицирани мнения относно годишните финансови отчети на бюджетните организации; своевременно информиране на целевите потребители за резултатите от финансовите одити, чрез интернет страницата на Сметната палата и изпращането на одитните доклади на председателя на Народното събрание и ръководителите на бюджетните организации.

Финансовите одити се изпълняват съгласно изискванията на Закона за Сметната палата и действащото законодателство. Одитната дейност през 2022 г. се извърши по приета Годишна програма за одитната дейност на Сметната палата за 2022 г., при спазване на Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата.

Одит на съответствието - повишаване на приноса на одитите за съответствие за подобряване управлението на публичните средства и дейности и на качеството на публичните услуги чрез извършване на одити в областите, в които са установени високи рискове, управляват се значителни финансови ресурси, не е извършван одит или при предходни одити са установени съществени пропуски и нередности; извършване на одити за съответствие и оценяване на адекватността на изградените системи за финансово управление и контрол с цел подобряване на функционирането им за гарантиране законосъобразното разходване на бюджетните средства; предоставяне на надеждна информация относно управлението на публичните ресурси и осъществяването му в съответствие с приложимите закони и разпоредби; поощряване прозрачността като предоставя надеждни доклади за това, дали ресурсите са стопанисвани, дали управлението е осъществявано и дали правата на гражданите са добре защитени, както се изисква от приложимите закони и разпоредби; поощряване отговорността като докладване на отклоненията от законите и разпоредбите така, че да се предприемат мерки и да се посочат отговорните длъжностни лица за установените несъответствия с правната рамка; насърчаване на добро управление в публичния сектор чрез даване на препоръки и проследяване на изпълнението им.

Одита на изпълнението – допринасяне за подобряване на икономичността, ефикасността и ефективността при управлението на публичните средства и дейности и на качеството на обществените услуги, както и за прилагането на принципите за добро управление, отчетност и прозрачност; извършване на независим, ефективен и ефикасен одит в публичния сектор по отношение на изпълнението на политики, стратегии и програми, вкл. хоризонтални, области, където действат съществени рискови фактори (изпълнението не отговаря на потребностите на обществото; съсредоточени са значителни финансови и други ресурси и др.) области, където е съсредоточен обществен интерес, изпълнение на задължения, възникнали от международни договори, вкл. Договор за ЕС; издаване на качествени и полезни доклади, в съответствие с международно приетите стандарти за одитиране на ВОИ и прилагане на добрите практики в областта на одита на изпълнението, като се предоставят съществуващата информация в по-достъпна форма за заинтересованите страни, нова информация и знание за начина на управление на публичните ресурси в области, които не са одитирани, резултати от задълбочени анализи или нови перспективи в области, които вече са одитирани, препоръки за подобряване на

доброто управление в публичния сектор и проследяване на тяхното изпълнение; задълбочаване на професионалните контакти в рамките на ИНТОСАЙ, ЕВРОСАЙ и Контактния комитет чрез активно участие в мрежи, работни групи, семинари и конференции, както и планиране и осъществяване на съвместни и паралелни одити.

Специфични одити – подобряване управление на публичните средства, активи и дейности чрез извършване на специфични одити в области със съществени рискове и висок обществен интерес; осигуряване на публичност и прозрачност на дейността на политическите партии и финансирането на предизборните кампании на участниците в изборите (финансовата дейност, приходите, разходите и управлението на предоставеното имущество на политическите партии; декларирания приходи и извършените разходи във връзка с предизборната кампания на регистрираните участници във всички видове избори); да предоставя на целевите потребители своевременна, обективна и уместна информация за резултатите от одитите, включително да формулира препоръки, чрез издаването на качествени и полезни одитни доклади, включително и становища по изпълнението на държавния бюджет, на бюджета на държавното обществено осигуряване, на бюджета на Националната здравноосигурителна каса, бюджетните разходи на Българската народна банка и тяхното управление, като докладите със становищата се представят в Народното събрание, съгласно Закона за Сметната палата.

С Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата са въведени процедури за управление и контрол на качеството на одитите, за да се гарантира спазване на всички изисквания и да се осигури издаване на полезни, адекватни, балансирани и точни одитни доклади. Осъществяването на одитите и на текущ контрол върху одитната дейност чрез специализирания софтуер „Пентана“ доведе до ограничаване на присъщия риск, както и до общо подобряване на контролната среда.

В Сметната палата са утвърдени и действат Етичен кодекс и Политика за интегритет.

Планирането и възлагането на обществените поръчки се осъществява, съгласно разработения План-график за възлагане на обществени поръчки за 2022 г. и в съответствие с Вътрешните правила за възлагане на обществени поръчки в Сметната палата, съобразени със Закона за обществените поръчки.

През 2022 г. са приети или актуализирани и други вътрешни актове, регламентиращи както процеси в одитната дейност, така и от административно-управленски характер. (Приложение № 1).

Запазват действието си приети в предходни години вътрешни актове, които не противоречат на Закона за Сметната палата.

1.2. Условия за професионално и етично поведение

Една от целите на Сметната палата е поддържането на среда за осигуряване на спазването на високи етични принципи, заложи в МСВОИ 130 Етичен кодекс и Етичния кодекс на Сметната палата. В Етичния кодекс и Политиката за интегритет на Сметната палата са регламентирани основните ценности и принципи, които се прилагат и отстояват от ръководството и всички служители при изпълнение на техните професионални задължения. В правилата за професионална етика са регламентирани и механизми за наблюдение

относно тяхното прилагане, както и нива на докладване при установени индикации за неспазване на етичните стандарти и принципи. Извършването на проверки и изготвянето на предложения за предприемане на последващи мерки при установени нарушения на етичните правила е в компетенциите на създадената Комисия по професионална етика на Сметната палата.

През 2022 г. продължи стремежът за стимулиране на атмосфера на доверие, сигурност и уважение посредством ефективна, прозрачна, точна и навременна вътрешна и външна комуникация.

Осигуряването на стриктно спазване на Етичния кодекс (МСВОИ 130), включен в Рамката за професионални становища на ИНТОСАЙ и на Етичния кодекс на Сметната палата, насърчаването сред служителите на чувство на институционална принадлежност към Сметната палата и на съпричастност към нейните мисия и ценности, както и предотвратяването на конфликт на интереси, са задачи от първостепенна важност.

Прилаганите процедури за предотвратяване на конфликт на интереси осигуряват изпълнението на принципите за независимост, обективност и безпристрастност при извършване на одитите и осъществяване на контрол на качеството на работата на одитните екипи. Повишаването на ефективността от прилаганите процедури за предотвратяване на конфликт на интереси в Сметната палата е от съществено значение за институцията и през 2022 г.

На интернет страницата - раздел „Обратна връзка”, могат да се подават сигнали и жалби за нередности и нарушения, конфликт на интереси, корупционни действия и др. Служителите на Сметната палата, граждани и служители на други институции, могат да подават сигнали и в специалната кутия в сградата на Сметната палата.

1.3. Организационна структура

През 2022 г. не са извършвани промени в организационната структура на Сметната палата.

1.4. Политики и практики по управление на човешките ресурси

Важна част от контролната среда са политиките за човешките ресурси и свързаните с тях практики, обхващащи подбора, назначаването, прекратяването на трудовите правоотношения, обучението, оценката на трудовото изпълнение и професионалното развитие на служителите на Сметната палата. Те се осъществяват съгласно Закона за Сметната палата, Кодекса на труда, Правилника за устройството и организацията на дейността на Сметната палата, Правилника за вътрешния трудов ред в Сметната палата, Правилника за подбор, назначаване, обучение, оценка на трудовото изпълнение и професионалното развитие на служителите на Сметната палата, Стратегията за развитие на Сметната палата 2018–2022 г., в която стратегическите цели са непрекъснато подобряване на системата за подбор, назначаване, оценка, обучение и задържане на квалифицирани служители; изграждане на система за мотивация и удовлетвореност от работата в Сметната палата; поддържане на институционална култура, която насърчава развитието на професионалния капацитет на служителите и толерира положените приноси, усилия и

лоялност в Сметната палата, Стратегия за управление на човешките ресурси в Сметната палата и други относими актове.

Процесите по управление на човешките ресурси се администрират чрез програмен продукт, включващ модули, които са взаимосвързани и предоставят възможност за достъп, контрол и управление на дейностите на различни нива – ръководители, служители и администратори.

През 2022 г. са обявени и проведени двадесет външни конкурсни процедури за подбор и заемане на длъжности в Сметната палата, като в резултат са назначени петнадесет служители. На основание чл. 4, ал. 1 от Правилника за подбор, назначаване, обучение, оценка на трудовото изпълнение и професионалното развитие на служителите на Сметната палата, са проведени девет вътрешни конкурсни процедури за подбор и заемане на длъжности, в резултат са преназначени двама служители на ръководни длъжности и двадесет и четири служители на одиторски длъжности.

Конкурсните процедури са проведени в съответствие с Правилника за подбор, назначаване, обучение, оценка на трудовото изпълнение и професионално развитие на служителите на Сметната палата.

Съгласно длъжностното разписание на Сметната палата за 2022 г. в Сметната палата работят четиристотин и един служители. Сключени са трудови договори и са назначени деветнадесет служители на следните длъжности: стажант-одитор – шестнадесет; служители на експертни длъжности – трима; един служител е назначен във връзка с чл. 7, ал. 4 от Правилника за подбор, назначаване, обучение, оценка на трудовото изпълнение и професионално развитие на служителите на Сметната палата в срок до една година от заповедта за класиране.

През 2022 г. са прекратени трудовите правоотношения на тридесет и шест служители на Сметната палата, поради следните причини: придобито право за пенсия за осигурителен стаж и възраст – шест; отправено искане от страна на служител – петнадесет; постъпване на държавна служба - единадесет; по време на срока за изпитване - трима; смърт на служител – един.

Длъжностните характеристики на служителите се преглеждат периодично, във връзка със задълженията, изискуемата квалификация и линиите на докладване като се актуализират при необходимост. През 2022 г. не е извършено преразглеждането им, но то предстои през следващата година във връзка с имплементирането на Рамката за професионална компетентност, приета от Сметната палата.

Обучение и развитие на служителите в Сметната палата – Процесът по обучение на служителите на Сметната палата цели придобиване, разширяване или усъвършенстване на професионалните знания и умения на служителите, при отчитане на заложените структурни и/или индивидуални цели, като се основава на приет от Сметната палата Годишен план за обучение на служителите.

През 2022 г. са реализирани деветдесет и четири професионални обучения за общо хиляда четиристотин осемдесет и пет участници, разпределени в следните основни програми:

1. **Специализирани програми за професионално обучение** – темите са насочени към области, които са специфични за дейността на съответната одитна дирекция или структурно звено в администрацията. Проведени са шестдесет и седем обучения по следните основни теми: практически насоки при прилагане на Международните одитни стандарти на върховните одитни институции и Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата; актуални въпроси, свързани с финансовата отчетност на бюджетните организации; промени в правната уредба на Закона за обществените поръчки (ЗОП) и актуални въпроси от практиката по прилагане на ЗОП и Правилника за прилагане на ЗОП; защита на личните данни; нови промени в Закона за административните нарушения и наказания; борба с измами при усвояване на средства; новите технологии в управлението; актуални проблеми при Кодекса на труда и други.

2. **Програми за обучение по информационни и комуникационни технологии** – темите са насочени към осигуряване на знания и умения за работа със специализирани софтуерни продукти, необходими за изпълнение на конкретно възложени задачи. Проведени са четиринадесет обучения по следните основни теми: практическо прилагане на одитни софтуери за анализ на база данни и контрол и/или за планиране и управление на одитната дейност и одитните задачи; анализ и визуализация на бази данни; организиране на видеоконференции и уебинари; информационна и медийна грамотност; обучение за работа с Централизирана автоматизирана информационна система Електронни обществени поръчки (ЦАИС ЕОП); умения за работа с програми за текстообработка, електронни таблици; предпечат и видео обработка и други.

3. **Програми с организационно-управленска насоченост** – имат за цел усвояване на управленски знания и умения, развитие на специфични лидерски качества. Проведени са единадесет обучения по теми, свързани с развитие на уменията за комуникация, развитие на управленски умения и развитие на екипи, работа в екип; колаборативни иновации в управлението на администрацията; управление и баланс на себе си и на взаимоотношенията с колегите; споделяне на идеи за изграждане на нови и/или усъвършенстване на установените работни процеси; интервюто като метод за оценяване при подбор; др.

4. **Програми за чуждоезиково обучение**, които са насочени към осигуряване и/или усъвършенстване на езиковата подготовка на служителите, необходима за изпълнение на служебните им задължения. Проведени са две обучения за десет служители по следните теми: комуникативни умения на английски език; английски език за работата с институциите на ЕС.

Атестиране – за 2022 г. са извършени междинни и годишни атестации на служителите, резултатите от които показват много добро ниво на изпълнение на

служебните задължения. В процеса на годишно атестиране е извършена и оценка на потребностите от обучения, които да бъдат планирани през следващата година.

Годишното оценяване на трудовото изпълнение на служителите на Сметната палата е проведено в съответствие с разпоредбите на Правилника за подбор, назначаване, обучение, оценка на трудовото изпълнение и професионалното развитие на служителите на Сметната палата, като обобщените резултати са следните: оценени служители – четиристотин и шестнадесет; оценени служители с оценка 4 „Изпълнението е над изискванията” – сто седемдесет и седем; оценени служители с оценка 3 „Изпълнението отговаря на изискванията” – двеста тридесет и девет; оценени служители с оценка 2 „Изпълнението не отговаря напълно на изискванията” – нула; оценени служители с оценка 1 „Изпълнението не отговаря на изискванията” – нула.

Политиките и практиките по управление на човешките ресурси в Сметната палата осигуряват прозрачност при подбора и назначаването на квалифицирани служители, доколкото конкурсното начало е задължително при подбора и назначаване на одитори и стажант-одитори в одитните дирекции и резултатите от изпълнението на конкурсните процедури се оповестяват и документират по надлежния ред.

През 2022 г. общото състояние на контролната среда е много добро. Създадени са адекватни условия за ефективно стратегическо и оперативно планиране на одитната дейност, за осигуряване на независимост, обективност и етично поведение на служителите, както и възможности за тяхното професионално и кариерно развитие. Наред с това незапълненият одитен състав води до повишена натовареност на одиторите и показва необходимост от предприемане на допълнителни действия и мерки, които могат да се обобщят в две основни направления, в т.ч.: повишаване на мотивацията и удовлетвореността от работата на назначените служители; повишаване на интереса към обявяваните външни конкурси.

Оценка на елемента „Контролна среда”: „Много добра“.

2. Управление на риска

Процесите по управление на риска са неразделна част от дейността на Сметната палата и от общия процес на управлението ѝ.

В Сметната палата са утвърдени Стратегия за управление на риска и указания за нейното прилагане, с което са осигурени адекватни условия за идентифициране, оценка и ефективен контрол на рисковете, които могат да повлияят негативно върху постигането на целите на одитната институция.

През 2022 г. Специализиран съвет за управление на рисковете в Сметната палата (ССУР) работи като постоянно действащ спомагателен орган към председателя на Сметната палата за подпомагане, координиране и контролиране на дейността по управление на

риска в Сметната палата. Дейността на съвета е регламентирана в Правила за дейността на ССУР в Сметната палата.

Специализираният съвет за управление на рисковете продължи да оказва съдействие и да подпомага ръководителите на структурните звена за идентифициране и управление на рисковете, както усъвършенстването и развитието на координацията и контрола на дейността по управлението на рисковете в Сметната палата.

Във връзка със Стратегията за развитие на Сметната палата за периода 2018-2022 г., както и утвърдените стратегически цели и приоритети, са формулирани оперативните цели на всяко структурно звено.

Изпълнени са дейностите, свързани с осъществяването на мониторинг: въвеждане и наблюдение на мерките за управление на рисковете, преглед на специфичните процеси и текущ анализ на рисковете, с цел идентифициране на възможностите за подобряване на процеса и установяване на промени в рисковия профил.

Постигната е целта на процеса по осъществяване на мониторинг, а именно да се наблюдава дали вероятността и влиянието на идентифицираните рискове се променя и да се получи увереност, че процесът по управление на риска е ефективен, както и че са предприети действия за намаляване на риска до приемливо ниво. Осъществен е мониторинг върху процеса по изготвянето на риск-регистрите на структурните звена в Сметната палата, чрез анализ на риск-регистри и на мотивите, свързани с промяна в приемливите нива на остатъчните рискове. Докладвани са резултатите от управлението на присъщите и остатъчните оперативни рискове, идентифицирани от структурните звена, в съответствие с изискванията на Стратегията за управление на риска в Сметната палата във връзка с Указанията за управление на риска, чрез своевременно организиране и координиране на изпълнението на тези дейности. Постигната е обвързаност между етапите на управлението на риска „мониторинг“ и „докладване“.

Във връзка със Стратегията за развитие на Сметната палата за периода 2018-2022 г., както и утвърдените стратегически цели и приоритети, са формулирани оперативните цели на всяко структурно звено.

Съгласно Стратегията за управление на риска в Сметната палата на всеки шест месеца се извършва мониторинг на средните и високи остатъчни рискове, а на всеки дванадесет месеца – на ниските рискове. В изпълнение на това изискване в периода март-юни 2022 г., бе извършен преглед на оперативните риск-регистри.

От ръководителите на структурни звена, отговорни за актуализиране на риск-регистрите, е предоставена информация за: изпълнението на планираните допълнителни контролни дейности, предприети за ограничаване на остатъчните рискове в риск-регистрите; промените във вероятността и влиянието на остатъчните рискове, вследствие на изпълнението на планираните допълнителни контролни дейности; актуализирани са риск-регистрите. От работни екипи на ССУР е извършен преглед на проектите на риск-регистри на структурните звена. При изготвянето на становищата от ССУР във връзка с риск-регистрите са отчетени: приемливите нива на риска и риск-апетита на Сметната палата; наличието на адекватни мерки за управлението на съществените и значимите рискове; предприетите действия и текущи контролни дейности и необходимостта от допълнително

въвеждане на дейности; разпределението на срокове и задължения и мотивираните предложения за приемливото ниво на риска.

През 2022 г. ССУР подпомогна Сметната палата за постигането на целите чрез прилагането на унифициран подход за идентифициране, анализиране, оценяване и ограничаване на негативното въздействие на потенциални събития и ситуации, застрашаващи постигането им, както и прилагане на координационен механизъм за отчетност и докладване.

В Сметната палата са създадени подходящи условия за ефективно управление на рисковете и са обхванати всички дейности и процеси. Управлението на риска в институцията е структуриран, последователен и непрекъснат процес, интегриран в оперативната ѝ дейност, с ясно разпределени отговорности, в които участват всички одитори и служители.

Процесът по управление на риска е адекватен и ефективен, осигурява интегриране на резултатите по структурни звена, като идентифицира възможности за подобрения.

В резултат на изпълнението на Стратегията за управление на риска в Сметната палата са постигнати целите за: утвърждаване на организационна култура и разбиране за необходимостта и ползата от управление на рисковете; преминаване от формално изпълнение на законово изискване за въвеждане на процеса по управление на риска към прилагане на ефективен и работещ модел; минимизиране на рисковете, свързани с постигането на целите на Сметната палата; ефективно функциониране на системата за финансово управление и контрол в институцията.

Осигурена е публичност и прозрачност на дейността по управление на риска в Сметната палата чрез текущо и систематично поддържане на актуална информация. В раздел „Управление на риска“ на вътрешния портал на Сметната палата са публикувани Стратегията за управление на риска в Сметната палата, Указания за управление на риска в Сметната палата, Правила за дейността на ССУР, образци на документи, риск-регистри, протоколи от заседания на ССУР и др. документи, с което е постигната информираност на всички одитори и служители от институцията.

На вътрешния портал на Сметната палата са публикувани решенията на Сметната палата и риск-регистрите. Ръководителите на структурни звена са информирани за утвърдените риск-регистри и приемливите нива на риска, за наблюдение и управление на рисковете.

Оценка на елемента „Управление на риска“: „Много добра“.

3. Контролни дейности

Контролните дейности са всяко едно действие, насочено към минимизиране на риска и увеличаване на вероятността за постигане на целите и задачите на Сметната палата. Контролните дейности в Сметната палата са въведени в зависимост от извършената оценка на риска.

От ръководството на Сметната палата са въведени контролни дейности, които покриват рисковете и помагат да се постигнат целите с оглед получаването на разумна увереност, че рисковете са минимизирани чрез съответните контроли. Контролните дейности са адекватни на рисковете, интегрирани са в процесите и разходите за осъществяването им, не превишават очакваните от тях ползи. Контролните дейности се прилагат във всички функции, процеси и на всички нива в Сметната палата.

През 2022 г. продължи процесът на подобряване на контролните практики и процедури, както в одитната, така и в административната дейност.

За ограничаването на риска за нарушаване на независимостта на одитора са въведени редица процедури, включени в приети от Сметната палата вътрешни актове като Етичен кодекс, Правилник за подбор, назначаване, повишаване на квалификацията и оценка на изпълнението, Наръчник за прилагане на международно приетите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата, Политика по интегритет и др. (деклариране на обстоятелства; процедури за контрол на качеството; процедури за обсъждане и за документиране на обсъжданията между одиторите и заинтересованите страни, между одиторите и лицата, упражняващи контрол на качеството; ротация на екипите; екипна работа; самооценка на уязвимостта на интегритета и набелязване на мерки за засилване на устойчивостта).

С Наръчника за прилагане на МСВОИ и одитната дейност на Сметната палата са дефинирани правила, процедури и стъпки, адекватни и ефективни контролни дейности на всички етапи от одитния процес, които са прилагани в съответствие с идентифицираните и оценени рискове и е осигурено непрекъснатото им осъществяване. От директорите на одитните дирекции и началниците на отдели е извършено текущо наблюдение на изпълнението на одитните задачи, давани са насоки за подобряване, осъществяван е контрол на качеството при изпълнение на одитните задачи, давани са препоръки за повишаване на професионалната компетентност и необходимостта от обучение и самообучение на одиторите.

Въведените в одитните дирекции контролни дейности покриват определените рискове и помагат за постигане на целите.

Дейността по контрола на качеството от ръководителите на одитни екипи, началниците на отдели, директорите на дирекции и заместник-председателите е съобразена с целите на процеса за контрол на качеството на одитната дейност, които произтичат от Закона за Сметната палата и Наръчника, които са:

- осигуряване на високо професионално ниво при постигане на целите на Сметната палата и осъществяване на одитната дейност в съответствие с изискванията на международно признатите одитни стандарти и националното законодателство;

- осигуряване на високо качество на одитната дейност чрез текущо наблюдение за въвеждане и прилагане на единни/общии добри практики при изпълнението на всички одитни задачи.

На оперативно ниво се изпълнява процес за контрол на качеството, който осигурява:

- постигане на разумна увереност, че одитът е извършен в съответствие с международно признатите одитни стандарти и приложимите законови и регулаторни изисквания;

- постигане на разумна увереност, че издаденият одитен доклад и одитно мнение са уместни/подходящи при съществуващите обстоятелства.

През 2022 г. бе изменен Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти (МСВОИ) и одитната дейност на Сметната палата по отношение на: доразвиване на методологията и актуализиране на образец на работен документ за отчитане на резултатите от извършени проверки в областта на обществените поръчки. Актуализациите са насочени към събиране на информация за резултатите от извършените от Сметната палата одити на възложители, считани от АОП за рискови, съгласно представените в Сметната палата данни; актуализиране на образци на работни документи за извършване на текущ контрол и финансов одит на годишните финансови отчети на бюджетните организации;

Успешното практическо приложение на одитната методология и внедряването на нови техники за одит, включително чрез използването на специализиран одитен софтуер, се осъществява от одитните дирекции с помощта на дирекция „Развитие на одитната дейност“, която отговаря за цялостното усъвършенстване на методологията на одитната дейност в Сметната палата. Лектори от дирекцията провеждат специализирани вътрешни обучения и отговарят текущо на въпроси и конкретни казуси.

Процесът по планиране, изпълнение и докладване на одитни задачи и извършване на текущ контрол на качеството е унифициран посредством приложението „Пентана“. През 2022 г. одитните задачи в голямата си част са извършени в приложението „Пентана“.

Рискът от пропускане на стъпки и документи е минимизиран, тъй като процесът е добре организиран и ясно и последователно формулиран в приложението „Пентана“. Ролите и отговорностите в приложението са ясно формулирани, като е създадена необходимата организация за прилагането ѝ.

Предварителното проучване и изготвянето на програма за изпълнение на одитната задача се извършва по установения с Наръчника формален ред чрез попълване на приложените образци на работни документи, включително и по отношение на контрола на качеството.

Контролните практики и процедури по отношение на административната дейност, включително на бюджетния процес, са прилагани ефективно и непрекъснато. Осигурено е разделяне на отговорностите и са определени задължения на всички нива. Отговорностите на служителите са разпределени по начин, който не позволява един служител едновременно да има отговорност по одобряване, изпълнение, осчетоводяване и контрол. Въведени са контролни процедури за пълно, точно и своевременно осчетоводяване на всички операции. Предварителният контрол се осъществява чрез проверки от дирекция „Финансово-стопански дейности и управление на собствеността“, като проверката се извършва преди полагането на двойния подпис.

Системата за двойния подпис не разрешава поемането на финансови задължения или извършването на плащания без подписа на председателя на Сметната палата и главния счетоводител, или упълномощени от него служители. Утвърдена е „Инструкция за документооборота на финансово-счетоводната дейност на Сметната палата“, която осигурява условия за упражняване на ефективен контрол върху бюджетната дейност на Сметната палата и съхраняване на съдържащата се в документите информация.

Въведени са подходящи контролни дейности за управление на оценените присъщи рискове. Дейността се осъществява в съответствие с приетите Вътрешни правила за организацията на електронния и хартиения документооборот, дейността на учрежденския архив и използване и съхранение на печатите и щемпелите в Сметната палата, регламентиращи изпълнението на отделните дейности, които намаляват рисковете за постигане на целите.

Постоянно действащата експертна комисия, периодично извършва експертиза на документите, организира подготовката и предаването на ценни документи в съответния държавен архив и изготвянето на актове за унищожаване на документи с изтекъл срок на съхранение.

Установена е практика да се сканират доклади след приключване на междинната експертиза и поетапно да се публикуват в създадената рубрика „Електронен архив – доклади“ на вътрешната страница на Сметната палата.

Организиран е непрекъснат процес по обработване и архивиране на документите и са създадени условия за съхранението им, съгласно нормативните изисквания. Извършват се ежемесечни и годишни проверки на наличността и правилното подреждане на документите.

Периодично се извършва преглед и се анализират предприетите действия и контролните дейности за изпълнението на планираните цели.

При възлагането на обществени поръчки действат контролни механизми, чрез които не се допуска разделяне на обществени поръчки, непровеждане на процедури, включване на дискриминационни изисквания за участие, неизпращане на изискуемата информация до съответните органи и др. Вътрешните правила за възлагането на обществените поръчки в Сметната палата и Вътрешните правила за поддържане на „Профила на купувача“ са публикувани на интернет страницата на Сметната палата. Дирекция „Правно-нормативно осигуряване“ изпълнява основна функция за законосъобразно провеждане на процедурите по Закона за обществените поръчки и сключване на договорите.

Прилагани са съответните контролни дейности по осигуряване на нормалното функциониране и надеждността на информационните системи на Сметната палата от отдел „Информационно обслужване“.

Контролните дейности са адекватни на рисковете, интегрирани са в процесите и разходите за осъществяването им не превишават очакваните от тях ползи.

Оценката на елемента „Контролни дейности“ е „Много добра“.

4. Информация и комуникация

Системите за информация и комуникация в Сметната палата осигуряват идентифициране, събиране и разпространяване на надеждна и достоверна информация в оптимални срокове, която позволява всяко длъжностно лице в институцията да изпълнява своевременно задълженията си, включително чрез системите за отдалечен достъп.

Развитието им е фактор за информираност на обществото и заинтересованите страни и за подобряване на публичното управление.

В изпълнение на Закона за Сметната палата и спазвайки стратегическия принцип за публичност и прозрачност, институцията дава гласност на резултатите от своята дейност.

Интернет страницата на Сметната палата е основна платформа за информиране на гражданите и обществото, на нея са публикувани всички приети одитни доклади за извършени одити (с изключение на докладите или частите от тях, съгласно чл. 58 от Закона за Сметната палата), доклади за резултати от последващия контрол за изпълнение на препоръките, дадени от Сметната палата, съобщенията за връчените проекти на одитни доклади, извлечения от протоколи за заседанията на Сметната палата за начина на гласуване, информация за международната дейност, за сътрудничество със заинтересованите страни, за възможности за кариерно развитие и др. Чрез интернет страницата на Сметната палата е достъпен и Единният регистър по Изборния кодекс, който осигурява прозрачност върху финансирането на предизборните кампании с данни за: имената на дарителите, вида, целта, размера или стойността на направените дарения, декларациите за произхода на дарените средства, отчетите за приходите, разходите и поетите задължения за плащане във връзка с предизборните кампании на участниците в изборите и др. Сметната палата публикува на интернет страницата си информация, образци на документи и указания и за улеснение на участниците в изборите за Народно събрание на 2 октомври 2022 г. издаде брошура с изискванията, които следва да спазят. Чрез интернет страницата си Сметната палата осигури прозрачност на годишните финансови отчети за 2022 г. на партиите и техните дарители, съгласно Закона за политическите партии.

Посещенията през 2022 г. на интернет страницата на Сметната палата са 109 332, което е с над шест хиляди и шестстотин. повече спрямо предходната година. Посетителите на интернет страницата са 42 892. Наблюдава се нарастване на процента на новите посетители – над 80,7%, което би могло да се обясни от една страна с предизвикващи голям обществен интерес одитни доклади, а от друга - с персонални промени в кръга от заинтересованите лица, както и с проявения интерес на млади хора към реални възможности за работа в Сметната палата. Делът на посетителите в активна възраст между 35 и 54 г. е най-голям – общо 46%. От възрастовата група между 25 и 34 г. има също добра посещаемост – 15%, което е индикация за интерес към институцията от младите хора като възможност за кариерно развитие. По брой на посетителите по географски признак в интернет страницата на Сметната палата след България (87% от всички), се нареждат САЩ, Китай, Нидерландия, Германия, Франция, Обединеното кралство, Русия, Северна Македония и др. По вида използвано устройство около 72% от потребителите я достъпват през настолен компютър или лаптоп, около 27% - от мобилен телефон, близо 1% - през таблет.

Изготвени са четиридесет и шест прессъобщения по одитни доклади и във връзка с резултати от одитната и друга дейност на институцията. Интервютата, разясняващи дейността на Сметната палата в медии по докладите от голям обществен интерес, са дванадесет.

През годината бяха публикувани и прессъобщения във връзка с резултатите от извършените одити на приходите, разходите и поетите задължения на участниците в

изборите от 11.07.2021 г. и 14.11.2021 г., които също бяха отразени от основни медии в интернет пространството с висока посещаемост, включително регионални.

Институцията използва Facebook и Youtube с цел по-широко популяризиране на дейността ѝ и достигане на различна по вид аудитория, като публикува в тях информация за одитни доклади, изготвени кратки видеоклипове за по-доброто им разбиране, информация за сътрудничеството на Сметната палата с институции, други ВОИ и международни организации.

Осигурен е и достъп и до обществената информация на журналисти, граждани и неправителствени организации. Отчетът за дейността на Сметната палата по Закона за достъп до обществена информация за 2022 г. също е публикуван на интернет страницата на институцията.

Чрез интегрираната информационна система, включваща и деловодната система и интранет портала, се осъществява достъп на всички служители до одитната методология, решенията, вътрешните документи, служебна и външна информация, включително от средствата за масово осведомяване. Споделя се полученият опит по време на съвместни срещи, семинари и други форуми на одитори от Сметната палата с представители на други Върховни одитни институции, публикува се и информация за добрите практики на други сметни палати и на международните професионални организации.

Сметната палата осъществява и обмен на електронни документи с други институции и държавни администрации, като част от Системата за електронен обмен на съобщения, администрирана от Държавна агенция „Електронно управление“.

През 2022 г. Сметната палата продължи да развива сътрудничеството си със заинтересованите страни – граждани, професионални и неправителствени организации, академични среди, медии.

В структурно звено КП се използва Информационната система за одитната дейност (ИСОД), която дава възможност за проследяване на изпълнението на годишните програми за одитна дейност на СП. Поддържа се регистър на препоръките, дадени в резултат на одитите на Сметната палата.

Успешно беше преминал контролен одит на Системата за управление на информационна сигурност с който беше защитен международния сертификат ISO/IEC 27001:2013. Сертификатът по стандарт ISO 27001 демонстрира пред обществото, че одитната институция осигурява адекватен контрол по отношение на конфиденциалността, целостта и достъпността на защита на информацията, която съхранява и с която работи. Сметната палата работи с данни и съхранява важна информация във връзка с одитната си дейност по Закона за Сметната палата и по други специални закони. Затова обхватът на сертификация включва прилагането на система за управление на информационната сигурност, при извършване на одити за контрол на изпълнението на бюджета и други публични средства и дейности, съгласно Закона за Сметната палата и международно признатите одитни стандарти, както и при осъществяване на административни дейности по Закона за обществените поръчки, Закона за концесиите, Закона за политическите партии и Изборния кодекс .

Вътрешният портал на Сметната палата беше изцяло обновен. Новата визия напълно

отговаря на изискванията на Наредбата за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги. Порталът е разработен с адаптивен дизайн. Спазени са и всички изисквания по отношение на информационната сигурност.

За да се реализира стратегическата цел за подобряване ефективността и контрола на одитния процес продължи внедряването на специализирания одитен софтуер Pentana. Системата се обновява до последни версии и се използва като основен инструмент при изпълнение на одити.

Реорганизираната административна информационна система (АИС Документооборот) се допълни с нови функционалности и през 2022 г. продължи да бъде модерен инструмент за работа с документооборота на Сметна палата. Чрез нея се извършва документиране на всички операции, процеси и трансакции с цел осигуряване на адекватна одитна пътека за проследимост и наблюдение. Чрез внедряването на вътрешноведомствените електронни подписи на служителите беше въведен изцяло електронен документооборот

Постоянно се усъвършенства и Автоматизирана информационна система за „Административно наказателна дейност“ (АНД), Системата „Административно-наказателна дейност“ (АИС АНД) служи за въвеждане на събития и документи, свързани с процеса по административно наказване, при спазване на поредността на събития в процеса и за подпомагане работата по тези документи от момента на създаването или приемането им до момента на приключване на работата по тях. АИС АНД осигурява управление на информационния достъп на потребителите до различни дейности, въвеждане на събития и области на административно-наказателните преписки. Реализира се единен регистър на административното наказване.

Надградена беше Системата за централизирано управление на печата. Софтуерът на устройствата беше обновен. Този тип устройства разполагат със специализиран софтуер, позволяващ да се „вижда“ статуса на всяка машина и състоянието на всеки отделен консуматив, 24-часова поддръжка и наблюдение на печатната инфраструктура, както и възможност за предвиждане на нейното развитие и оптимизиране в дългосрочен аспект.

Изключително важно предимство на тези машини са контролът и отчетността. Те позволяват изготвянето на множество разнообразни справки относно това кой, колко и какво разпечатва. Справките могат да бъдат изготвяни по дирекции, отдели или за конкретни служители. Чрез този модел се достига високо ниво на сигурност, тъй като при печат всеки потребител извършва индивидуална идентификация с безконтактна карта или ПИН код. Глобално беше решен и въпросът със сканирането. Тези машини притежават отлични възможности за бързо и качествено сканиране и притежават богат интерфейс, даващ възможност за сканиране към споделена папка, имейл, локална папка и т.н.

С цел подобряване производителността на работната среда и защитата на данните бяха извършвани следните дейности:

1. Ежедневен мониторинг.

Осъществява се мониторинг на сървърите, информационните системи, мрежовото оборудване, антивирусната защита и всички останали компоненти на информационно-комуникационната среда на Сметна палата.

2. Подмяна на остаряла техника

Закупени и подменени бяха голям брой преносими и настолни компютри, както и мултифункционални устройства. Изцяло беше подменена печатащата и сканираща техника в изнесените работни места.

3. Репликация на информационните системи.

Репликацията на данни е процес на обмяна на данни между първичния сървър, на който е разположена съответната информационна система и вторичен такъв, който пази копие на цялата система в реално време. Така при срив на дадена информационна система веднага може да бъде пуснат в употреба дублиращият сървър.

4. Архивиране /бекъп/ на информационните масиви.

Най-голямо значение в превантивната дейност по защита на информацията има архивирането. Това е процес, при който се създават резервни копия (архиви, бекъпи) на информационните масиви. За по-добра защита архивираните данни се прехвърлят на различни външни носители.

5. Актуализация (ъпдейт) на операционните системи, офис пакетите и базите данни.

Всички софтуерни продукти съдържат пропуски в защитата, грешки, несъвместимости или остарели програмни елементи. С други думи, нито една информационна система не е съвършена. Актуализациите са от изключително важно значение за защитата на информационните масиви от злонамерени атаки. Най-новите пачове за защита отстраняват уязвимостите и грешките, а понякога добавят и нови функционалности.

Оценката на елемента „Информация и комуникация“ е „много добра“.

5. Мониторинг

През 2022 г. като част от процеса по управление на риска е извършен текущ мониторинг на идентифицираните рискове, както и на контролните дейности, въведени за тяхното ограничаване. В резултат на осъществения мониторинг са направени предложения за надграждане и/или актуализиране на някои от контролите, с оглед постигането на по-голяма ефективност от тяхното прилагане.

Осъществен е мониторинг на остатъчните рискове, който дава увереност, че процесът по управление на риска е адекватен и ефективен и предприетите действия са довели до намаляване на риска до приемливо ниво. Лицата, отговорни за управлението на рисковете (директори на одитни дирекции, началник отделите, административните ръководители на изнесените работни места и отговорниците за изпълнение на целите) наблюдават и периодично докладват на Специализирания съвет за управление на риска състоянието на рисковете.

Изпълнението на одитните задачи също е обект на постоянен текущ мониторинг и контрол на качеството. Констатираните пропуски се обсъждат своевременно с одитните екипи, с цел тяхното преодоляване и подобряване на качеството на одитната дейност.

Въведена е система за мониторинг за оценка на степента, в която прилаганите одитни процедури удовлетворяват изискванията на Наръчника и гарантират спазването на изискванията на стандартите чрез попълване на въпросници в ПП Пентана. Спецификите на системата за мониторинг и контрол на качеството на одитната дейност при одитите, изпълнявани от одитните дирекции, са определени в Наръчника. Лицата, осъществяващи контрол на качеството, са ръководителят на одитния екип, началникът на отдел, директор на дирекция, заместник-председатели и Сметната палата. Функциите на органите и лицата във връзка с процеса за контрол на качеството се определят със Закона за Сметната палата, Наръчника, издадени указания, длъжностни характеристики и заповеди на председателя и заместник-председателите на Сметната палата.

Изпълнени са дейностите, свързани с осъществяването на мониторинг: въвеждане и наблюдение на мерките за управление на рисковете, преглед на специфичните процеси и текущ анализ на рисковете, с цел идентифициране на възможностите за подобряване на процеса и установяване на промени в рисковия профил.

Постигната е целта на процеса по осъществяване на мониторинг, а именно да се наблюдава дали вероятността и влиянието на идентифицираните рискове се променя и да се получи увереност, че процесът по управление на риска е ефективен, както и че са предприети действия за намаляване на риска до приемливо ниво. Осъществен е мониторинг върху процеса по изготвянето на риск-регистрите на структурните звена в Сметната палата, чрез анализ на риск-регистри и на мотивите, свързани с промяна в приемливите нива на остатъчните рискове. Докладвани са резултатите от управлението на присъщите и остатъчните оперативни рискове, идентифицирани от структурните звена, в съответствие с изискванията на Стратегията за управление на риска в Сметната палата във връзка с Указанията за управление на риска, чрез своевременно организиране и координиране на изпълнението на тези дейности. Постигната е обвързаност между етапите на управлението на риска „мониторинг“ и „докладване“. Звеното за вътрешен одит е предоставило допълнителна увереност за ефективното функциониране на системите за финансово управление и контрол чрез извършването на одитните ангажименти въз основа на оценката на риска.

Оценката на елемента „Мониторинг“ е „много добра“.

IV. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ФИНАНСОВОТО УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ ПРЕЗ 2023 г.

Със Стратегията за развитие на Сметната палата за периода 2018-2022 г. се поставиха цели пред институцията за изминалите пет години:

1. Сметната палата да извършва независим ефективен и ефикасен одит в публичния сектор.
2. Сметната палата да изгради ефективно функционираща система за управление на човешките ресурси, която да осигури висококвалифицирани, мотивирани и почтени служители.

3. Сметната палата да бъде институция за пример, която допринася за подобряването на управлението и отчетността в публичния сектор, като отчита очакванията на заинтересованите страни.

До приемането на целите за следващия стратегически период, започващ от 2023 г., ще продължи да се работи по вече формулираните стратегическите цели и приоритети:

- Актуализиране и въвеждане на подходящи процедури и инструменти, включително одитни методологии, за изпълнение на законово установените правомощия на Сметната палата;
- Продължаващо прилагане на специализирани одитни софтуери във всички одити на Сметната палата;
- Изградената система за осигуряване на качеството да предоставя разумна степен на увереност, че одитите и другата дейност са изпълнени в съответствие с международно признатите одитни стандарти и приложимите правни и регулаторни изисквания. Приети са нови международни Стандарти за контрол на качеството, спрямо които се очаква да бъдат разработени нови процедури, съобразени с новите изисквания;
- Изграждане на система за външен контрол на качеството на одитната дейност;
- Усъвършенстване на методиката за планиране и отчитане на натовареността на одиторите;
- Оповестяване на одитните доклади по подходящ начин и на разбираем и ясен за заинтересованите лица език;
- Активизиране и разширяване на участието в инициативи на международната одиторска общност, които допринасят за повишаване на институционалния и административен капацитет на Сметната палата;
- Продължаваща подкрепа на усилията на Министерството на финансите в процеса по модернизиране на счетоводството в публичния сектор, с цел осигуряване на приемлива рамка за финансово отчитане;
- Непрекъснато подобряване на системата за подбор, назначаване, оценка, обучение и задържане на квалифицирани служители;
- Надграждане на система за мотивация и удовлетвореност от работата на служителите в Сметната палата;
- Поддържане на институционална култура, която насърчава развитието на професионалния капацитет на служителите и толерира положените принос, усилия и лоялност към Сметната палата;
- Подобряване на взаимодействието с Народното събрание и другите заинтересовани потребители на информацията от одитните доклади за засилване на отчетността и прозрачността в публичния сектор;

През 2022 г. започна извършването на оценка на изпълнението на Стратегията, която ще бъде финализирана през 2023 г., за да предостави на обществото и други заинтересовани страни информация за степента на постигане на стратегическите цели на Сметната палата, съобразно предварително приетите индикатори за изпълнение, както и да

открои слабости, които Сметната палата следва да преодолее в рамките на следващия петгодишен стратегически период.

V. СЪСТОЯНИЕ НА ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В СМЕТНАТА ПАЛАТА

Дейността на Звеното за вътрешен одит (ЗВО) през 2022 г. е осъществявана в изпълнение на Стратегическия план за дейността по вътрешен одит за периода 2021 - 2023 г. и въз основа на Годишния план за 2022 г., разработен въз основа на извършена оценка на риска на елементите на одитната вселена.

През изминалия период Звеното за вътрешен одит фокусира дейността си върху постигането на целите и дейностите, заложи в Стратегическия и Годишния план на звеното:

Стратегическа дейност 1: *Извършване на рисково-базирано планиране на одитните ангажименти, като непрекъснато насочва дейността си към високорисковите процеси и дейности в СП*

Извършиха се одитни ангажименти за даване на увереност и консултиране, които са в съответствие с изготвения рисково-базиран Годишен план за дейността на ЗВО за 2022 г. Елементите на одитната вселена на Сметната палата се приоритизираха в съответствие с изготвената оценка на риска. Допълнително бяха извършени следните дейности: прегледани са и актуализирани одитните единици в одитната вселена; извършена е оценка на риска и приоритизиране на елементите на одитната вселена на СП; прегледан е Статутът на звеното за вътрешен одит с цел съответствие с изискванията на Закона за вътрешен одит в публичния сектор и Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит, след което Статутът на ЗВО бе актуализиран; изготвен е рисково-базиран Годишен план за дейността на ЗВО за 2022 г.; изготвена е и промяна в Годишния план за 2022 г., т.к. са възложени допълнително още пет консултантски ангажимента и един одитен ангажимент за увереност.

Стратегическа дейност 2: *Осигуряване на въздействащо докладване на резултатите от одитната дейност и навременно проследяване на напредъка*

За постигането на целта, ЗВО прилага рисково-базиран подход при изпълнение на одитните ангажименти, който позволява идентифициране на целите на одитираните дейности/процеси и съпътстващите ги рискове. През 2022 г. са издадени следните одитни доклади/становища, които са предварително обсъдени и съгласувани с отговорните длъжностни лица:

- Одитен ангажимент ОА 2101 У „Адекватност и ефективност на процеса по мониторинг и оценка на ИТ процесите“, започнат в края на 2021 г., преходен. Целта на одитния ангажимент беше да се предостави мнение относно адекватността и ефективността на прилаганите процедури в процеса по мониторинг и оценка на ИТ процесите.;

- Одитен ангажимент ОА 2104 У, прекратен - „Адекватност и ефективност на процесите по разработване, изпълнение и отчитане на стратегия за развитие на Сметната палата“, започнат в края на 2021 г., но прекратен поради липса на човешки ресурс, т.к. двама вътрешни одитори бяха освободени по тяхно желание в средата на декември 2021 г. и началото на 2022 г. Целта на одитния ангажимент е да се даде увереност относно адекватността и ефективността на процесите по разработване, изпълнение и отчитане на стратегия за развитие на Сметната палата;
- Одитен ангажимент ОА 2202 У „Проследяване изпълнението на препоръките“. Целта е да се проследят предприетите действия по дадените препоръки в резултат на одитни ангажименти, извършени съгласно Годишния план на ЗВО за 2018 г., 2019 г., 2020 г., 2021 г. и 2022 г.;
- Одитен ангажимент ОА 2203 К, извън планов – одитен ангажимент за консултиране относно изготвяне на анализ според получените данни от анкетата и тестваното време за възстановяване и да се изготви окончателна оценка за критичността на информационните активи в Сметната палата. Този одитен ангажимент е извън планираните одитни ангажименти, одобрени в Годишния план за дейността на ЗВО, и е възложен със заповед на председателя по искане на Експертния съвет по информационна сигурност;
- Одитен ангажимент ОА 2205 У, извънпланов - одитен ангажимент за увереност за извършване на „Вътрешен одит на системата по информационна сигурност на Сметната палата за съответствие с изискванията на ISO 27001:2013 и приложимите вътрешни актове, като се направи оценка на СУИС за постигане на очакваните резултати по отношение на функционирането и поддръжката ѝ“. Този одитен ангажимент е възложен от председателя на Сметната палата по предложение на председателя на Експертния съвет по информационна сигурност;
- ОА 2204 К, „Критичност на информационните активи в Сметната палата“, извънпланов – одитен консултиране, който включва следния обхват: изготвяне на анкета до служителите на Сметната палата за оценка на критичността на ИТ активите, тест на системите, които не са тествани за оценка на възможното време за възстановяване и анализ според получените данни от анкетата и тестваното време за възстановяване и да се изготви окончателна оценка за критичността на информационните активи в Сметната палата;
- ОА 2206 К, извънпланов "Обучение по управление на риска". Целта на одитния ангажимент е подобряване на процесите по управление на риска в структурно звено „Кабинет на председателя“ по отношение на мониторинг и докладване на рисковете.
- ОА 2207 К, извънпланов - "Преглед от ръководството" съгласно изискванията на СУИС.

- Осъществиха се участия и консултации на ръководителя на Звеното за вътрешен одит в работни групи, както и участия в: работата на специализирания съвет по управление на риска; работата на експертен съвет по информационна сигурност;
- Периодично докладване на рисковете, определени в риск-регистъра на Звено за вътрешен одит;
- Изготвен анализ за необходимостта от човешките ресурси в звено „Вътрешен одит“;
- Преглед и анализ на утвърдените длъжности характеристики за Звеното за вътрешен одит в Сметната палата и предложение за промяна в тях;
- Проведени са пет конкурса за повишаване капацитета на звеното за вътрешен одит, като четири от обявените конкурси са с удължаван срок поради липса на кандидати;
- изготвени са становища, касаещи вътрешно-нормативната база: становище по проект на Правила за реда и начина за използване на печатащата, копирна и сканираща техника в Сметната палата по предложение с докладна записка вх. № 08-30-5 от 14.06.2022 г. на проф. Георги Иванов, член на Сметната палата и председател на Експертния съвет по информационна сигурност към Сметната палата; становище по проект на Вътрешни правила за администриране на Системата за контрол на достъпа в сградата на Сметната палата, гр. София, ул. „Екзарх Йосиф“ №37, предложени с докладна записка вх. № 08-26-56 от 29.09.2022 г. на Димитър Костов, директор на дирекция „Сигурност“; становище по изготвения годишен доклад за състоянието на системите за финансово управление и контрол в Сметната палата за 2021 г.; становище по плана за работата на ЕСИС за 2022 г.; становище по изменение и допълнение на Вътрешните правила за правата, задълженията и отговорностите на потребителите на информационните системи на Сметната палата.

Резултати от ангажиментите на вътрешния одит

Резултатите от извършените одити водят до заключението, че системите за финансово управление и контрол като цяло изпълняват мисията на Сметната палата. Сметната палата е предприела необходимите действия, с които да гарантира, че извършваният мониторинг в областта на ИТ екосистемата, ИТ оперативната среда и общите ИТ контроли в Сметната палата е организиран/проектиран адекватно и функционира ефективно. След препоръки на ЗВО, за оптимизиране на сегментирането на мрежата при съблюдаване на изискванията за информационна сигурност се предприеха необходимите мерки от началника на отдел.

Сметната палата е предприела действия за организиране на съответствието на системата по информационна сигурност на Сметната палата с изискванията на ISO 27001:2013 и с приложимите вътрешни актове. При направената оценка на Системата за управление на информационната сигурност се установи, че се постигат очакваните

резултати по отношение на функционирането и поддръжката на Системата за управление на информационната сигурност.

Управлението на риска в Сметната палата е последователен, структуриран и непрекъснат процес, интегриран в оперативната ѝ дейност, с ясно разпределени отговорности, в които участват всички ръководители, собствени на процесите. Риск-регистраци периодично се преглеждат и актуализират при необходимост, като се публикуват на вътрешния портал на Сметната палата. На вътрешния портал са представени Стратегията за управление на риска в Сметната палата, Указанията за управление на риска в Сметната палата, Правилата за дейността на ССУР в Сметната палата, образци на документи, риск-регистраци, протоколи от заседанията на ССУР и др. документи. Въведените контролни дейности са насочени към намаляване на рисковете и постигане целите на Сметната палата. При извършените през 2022 г. от ЗВО одитни ангажименти се установи, че в Сметната палата са създадени адекватни условия за управление на рисковете и са обхванати всички дейности и процеси. Процесът по управление на риска е последователен и непрекъснат, интегриран в оперативната дейност на Сметната палата. Създадена е подходяща комуникация със ЗВО за подпомагане на структурните звена с консултантски ангажименти. Риск-регистраци периодично се преглеждат и актуализират при необходимост съгласно установените указания и стратегия за управление на риска.

С изпълнението на дадените препоръки от ЗВО за отстраняване на констатираните слабости и пропуски през 2022 г. се цели подобряване и надграждане на СФУК, като резултатите са периодично докладвани на ръководството на Сметната палата.

Постигнат е значителен напредък в управлението на риска и интегриране на установените контролни практики в него. В тази връзка, под ръководството на Специализирания съвет за управление на риска, бяха изготвени и утвърдени риск-регистраци за стратегическите рискове и обобщен риск-регистраци на основните групи рискове в СП.

Стратегическа дейност 3: Поддържане на дейността по вътрешен одит в съответствие с нормативните изисквания и поставените цели

За реализиране на дейността през отчетния период са:

- осъществявани текущи прегледи при изпълнението на всеки одитен ангажимент от РВО в изпълнение на Програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване на дейността по вътрешен одит;
- извършена самооценка на дейността по вътрешен одит за 2021 г.;
- изготвени доклади за дейността на ЗВО за 2021 г. и първото шестмесечие на 2022 г.

Стратегическа дейност 4: Повишаване на професионалните знания и умения на вътрешните одитори

В изпълнение на дейността бяха реализирани самообучения с цел повишаване на професионалните знания и умения на вътрешните одитори относно одитните стандарти по вътрешен и външен одит.

В изпълнение на дейността са идентифицирани необходимите знания и умения за изпълнение на одитните планове и поставените индивидуални цели в процеса по атестиране. През 2022 г. вътрешните одитори от звеното участваха в срещи, семинари и обучения и самообучения за повишаване на квалификацията и професионалните умения, за което са употребени двадесет и осем работни дни, в това число: обучение на тема: „The

Risk Management Certification Program (PMI-RMP) (PMBOK7)“; обучение на тема: „ISO 31000 - Enterprise Risk Management for the Professional“; обучение на тема: „New technology in management- blockchain“; онлайн участие в годишна конференция на службата за вътрешен одит – 31 май 2022 г.; обучение на тема: „Future of Data Protection, Privacy & IT Risk Management“; участие във форум на тема: „Киберсигурност 2022“; Участие в международна конференция InfoSec SEE 2022; участие в Национална конференция на вътрешните одитори в България на тема „Вътрешният одит – акценти, предизвикателства, очаквания“; участие в международна конференция на ИСАКА „ISACA Conference Europe 2022“.

През следващия отчетен период ЗВО ще продължи да изпълнява своите стратегически цели, като ще се стреми да повишава ефекта от своята одитна дейност, както и да увеличава ефикасността чрез оптимизиране използването на наличните ресурси.

Годишният доклад за състоянието на системите за финансовото управление и контрол и вътрешния одит на Сметната палата на Република България за 2022 г. е приет на заседание на Сметната палата с Решение № 183 от 20.06.2023 г. (Протокол № 24).

Актуализирани

1. Правилник за устройството и организацията на дейността на Сметната палата
2. Вътрешни правила за работната заплата
3. Правила за реда и организацията на дейността на Екипа за стратегическо планиране в СП
4. План-график за обществените поръчки в СП за 2022 г.
5. Актуализираните образци на работни документи и списък с промени по тях, заедно с актуалния Наръчник за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата – част „Финансов одит“.
6. Актуализираните образци на работни документи и списък с промени по тях, заедно с актуалния Наръчник за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата – част „Финансов одит“.
7. Актуализиран образец на работен документ РД 1.14 Одит салда към Наръчник за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата – част „Финансов одит“, за извършване на финансов одит на годишните финансови отчети за 2021 г. на бюджетните организации.
8. Правилник за подбор, назначаване, обучение, оценка на трудовото изпълнение и професионалното развитие на служителите на Сметната палата.

Нови

9. Програма за международната дейност на Сметната палата за 2022 г.
10. Годишна програма за одитната дейност за 2022 г.
11. Плана за обучение на служителите на Сметната палата за 2022 г.
12. Отчет за дейността на Сметната палата на Република България за 2021 г.
13. Нова точка в Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата – част „Финансов одит“
14. Стратегически цели за одитната дейност от Стратегически план за одитната дейност на Сметната палата за периода 01.01.2022-31.12.2024 г.
15. Критерии за избор на одитни задачи за 2022 г., относителни тегла на критериите и измерители за оценка по тристепенна скала, съгласно приложение към настоящото решение.
16. Нови текстове от три раздела на Глава пета: „Докладване“ от Наръчника за прилагане на международно признатите одитни стандарти и одитната дейност на Сметната палата – Обща част
17. Стратегически план за одитната дейност на Сметната палата за периода 01.01.2022 г. - 31.12.2024 г.

www.bulnao.government.bg

